

A tudomány és az informatika tereinek tágulásával a szimulátoroknak a jövőben is mindenképpen helyük van a videojáték-piacon. A különféle, már-már test-protézisekként is értelmezhető számítástechnikai eszközök, mint például a virtuális szemüveg fejlesztése egyértelműen jelzi a szimuláció és a virtuális világok potenciális robbanását, a játék-iparban pedig már ma is népszerűek az olyan típusú konzolok, ahol egy interfészt figyelve, illetve ahhoz csatlakozva játszhatunk különböző tematikájú játékokat mozgásérzékelők segítségével. A jelenleg elérhető vadászszimulátorok azonban jóformán csak leegyszerűsítik a vadászatot, így nem tudnak hiteles képet festeni róla, mi több, a vad felkutatásán és elejtésén kívül nem is igazán mutatnak sokat, ez pedig minden olyan játékoszt vagy érdeklődőt zavarhat, aki komolyan tekint a vadászat kulturális szerepére. Összességében a hagyományosabb eszközökön (illetve a manapság a befogadók számára elérhető felületeken) játszható vadászszimulátorok egyelőre lemaradnak társaiktól mind a minőség, mind pedig az élmény szempontjából, hiszen ami elégséges egy vadászrepülő virtuális vezetésének élvezhető megvalósításához, az a vadászat esetében többnyire inkább csak hiányérzetet keltő, sokszor komolytalan, netán félrevezető élményt ad.

KÖZÜGY

LEMEZ, KONCERT, SZÍNDARAB: VADÁSZAT

Beszélgetés Földes László Hobóval

Harminc évvel ezelőtt jelent meg a Hobo Blues Band *Vadászat* című, közéleti áthallásoktól sem mentes conceptalbuma. A nagy hatású dupla lemez születésének körülményeiről és hátteréről, illetve utóéletéről Földes László Hobóval Jász Attila költő, szerkesztő beszélgetett. A beszélgetés – melynek itt rövidített változatát közöljük – részlet kettejük készülő interjúkötetéből.

– 1964-ben Hobo ült az őrtoronyban, és a rádióból az éteren keresztül a Kis vörös kakas szólt. Húsz évvel később, 1984-ben egy Csendes Toll nevezetű figura is ott ült az őrtoronyban, és nem a Kis vörös kakast, hanem a Vadászatot hallgatta. Ugyanúgy tiltott módon, egy kicsit nagyobb szerkesztői, MK 25-ös magnóról. Az már egy másik történet, hogy ezt hogyan lehetett a menetfelszerelésben elrejtetni.

– MK 25-ös. Ezekre emlékszel, hihetetlen.

– Természetesen lebuktam. A magnóval. Mindegy. Viszont rögtön megéreztem, hogy itt valami olyasmiről van szó – tizennyolc és fél éves sem voltam –, ami nekem nagyon fontos. Nem tudtam, hogy a tulajdonképpeni szellemi rendszer-váltást nemcsak számomra, hanem a teljes magyar értelmiség számára – majd tiltakozni fogsz – ez a lemez hozta el. Olyan témához nyúlt, és úgy, ami egyszerre univerzális és egyszerre mindenki értette, miről szól. Korábban az irodalomban – a '60–70-es években – összekacsintósi volt, valaki kimondott valamit, ami utalt valamire, amit a beavatottak értettek, és jót mosolyogtak rajta, hogy kicselezték a rendszert. Igazából nem volt kimondva semmi. Itt ki is van mondva, ugyanakkor föl is van emelve egy szimbolikus szférába – nem kell folyton a szocializmusra vagy a kommunizmusra gondolni –, mégis a mi történelmünkéről szól. Ami a történelmünk folyamán megtörtént és megtörténhetett. Honnan jött a Vadászat ötlete?

– Régóta gondolkodtam, kerestem valamit, amiben a tapasztalataimat, a gondolataimat, a vágyaimat, a múltamat, a történelmet, a gyerekkort össze tudnám sűríteni. Nem tudtam pontosan, mit keresek, csak olyan valamit, amibe minden belefér. Elkezdtem foglalkozásokon gondolkozni, amelyek mindig is voltak az emberiség története során. A legelső, úgy gondolom, a vadászat volt. Az ősemberek is vadásztak. A második foglalkozás a kurválkodás. Azok is mindig voltak. Utána jöttek a katonák és így tovább. Aztán azt kerestem, hogy a szereplők, akiket bevonok az előadásba vagy a lemezbe, milyen helyszínen jelenhetnek meg. Várakban, városokban, falvakban... Ezekhez képest az erdő mint helyszín sokkal alkalmasabbnak látszott. Miért? Egyrészt a szereplők helyet foglalhattak itt, ide jöhettek. Másrészt az erdő mindannyiunknak sok mindent jelent. Mesevilágot, a rókát meg a farkast, különösen Piroskát és a farkast stb. A szerelem, a lázadás és a szabadság helyszíne is. Az üldözöttek ide menekültek, mint Robin Hood és így tovább. Olyan fiatal vagy idős szerelmesek, akiknek nem volt kégljük. A mitológia, a mesevilág, a történelem, a háborúk is megjelenhetnek itt. Nekem a szovjet partizános filmek helyszíne is, azokon nőttek fel. Egy szovjet partizán legalább ezer német tankot fel tudott gyújtani és robbantani. Képzljük csak el a tankokat az évszázados fenyvesekben. Biztosan jól elérték. Az erdő fantasztikus lehetőségnek látszott. Ott még ma is vannak növények meg állatok. És a vadászat is ott folyik.

Bár az erdő ma már nem ugyanazt jelenti, hiszen a műholdak segítségével egy macskát is le lehet fényképezni. Pontosán tudják, hogy hány vaddisznó, hány nyúl lehet egy erdőben, és az Európai Közösség elő is írja. Vannak már éjjellátó készülékek, amelyekkel a katonák az ellenállókat keresik, akik vannak annyira hülyék, hogy bemeneküljenek az erdőbe. Nem beszélve a vadászokról, akiknek szintén van ilyen készülékük. Ma a szabadságnak az a fajta értelmezése, amit a *Vadászat* lemezhez kapcsoltam, és az erdőnek ez a létformája, ami helyet adott az összes álmainknak, a meséknek, a mitológiának, a történelemnek, a szerelemnek, a vadaknak, a hajtóknak, a vadászoknak, már elvezett. De akkor, '82–83-ban, amikor nekem ilyesmin járt az eszem, még megvolt.

Találtam tehát egy helyszínt, ahol az összes szereplő, akire gondoltam, megjelent. Korábban néhányan már feltűntek *A hitetlenek dalában*. A költő és a festő, az udvari bolond is ott volt, vagy a király, a püspök, a királylány, aki nem szűz és a püspökkel alszik. Ez sem volt rossz, de

ezt nem akartam megismételni, nehogy a katolikus egyház a nyakamba vesse magát. Bár a reformátusoknál is van püspökség, szóval talán el lehetett volna kenni a dolgot. Egyedül a városi pártbizottság titkára volt érinthetetlen. Ő nem szüzeket fogyasztott, hanem titkárnőket. De az meg már nem az erdőben történt. Ugyanis a városi pártbizottság titkárának nem kellett kimennie az erdőbe, hogy megdöntse a titkárnőjét. Hanem az irodában, az íróasztalon, a Lenin-mellszobor mellett intézte a dolgot. A falon Marx és Engels mellett lógott Krupszkaja képe is, ezek tehetetlenül nézték a történeteket, a csúcsponton elhangzó üvöltés azonban még Iljicsnek is sok volt, meg is kérdezte: mi van itt, elvtársak? A további részleteket nem ismertetem, meghagyom a fantáziának.

– *Utólag mindenfelét gondolunk, hogy biztos voltak előképek vagy minták. Mindenkinek rögtön eszébe jut a Pink Floyd, vagy amit többször is emlegettél, a Jethro Tull Thick As A Brick című lemeze. Így van-e, voltak-e ilyen előképek, voltak-e ilyen minták? Vagy mindezt csak utólag látjuk bele?*

– A Pink Floyd-lemezhez semmi köze a *Vadászat*nak. Nem is ismertem. De nagyra tartom a belőle készült *A fal* című filmet. Nagyon megrázott. A Jethro Tull szövegei annyira bonyolultak és szépek voltak, hogy nem tudtam lefordítani őket. Ezekben nagyon sok minden van, szinte irodalmi jellegűek. Az egész zenei világ, ahogy Ian Anderson, a zeneszerző-szövegíró-fuvolista-énekes keverte a népzene a klasszikus zenével és a rockzenével, teljesen elvarázsolt. De igazából nem értettem, hogy a dalok miről szólnak.

A *Thick As A Brick* című Jethro Tull-lemez tulajdonképpen folyamatos szöveg és folyamatos zene, azóta is szeretnék valami hasonlót csinálni. Nem zeneileg meg szövegében, hanem hogy egyetlen hosszú, összefüggő mű legyen. Ennek a meghallgatása mindenképpen segített a *Vadászat* írása közben, bár mi huszonhat tételt vettünk fel. *A bolond levele a kisfiúnak* című számra nem lehetett olyan zenét írni, mint *A vadászok bevonulására*, *Az áldozatok áriájára* vagy *A királyfi vágat a rétenre*. Azonban a szövegeink összekötötték a különböző stílusú zenéket.

Összesen több mint negyven ötletet tettem versbe a *Vadászathoz*, ebből került huszonhat lemezre. A legtöbbjüket franciakockás papírra írtam, leginkább a Budapest–Miskolc vonaton. Miskolcra jártam a színházba játszani, és az utazások két üres órája alatt írtam mindent. Egyik este leszálltam a vonatról a Nyugati pályaudvaron, beültem egy taxiba, és ott felejtettem az egész paksamétát. Csak ez az egy kézzel

írott példány volt. Mind elveszett. A *Hobo Sapiens* című könyvben látható az egyik ötlet sorozat, ott szerepelnek olyan dalok címei, amelyek később nem születtek meg, mert elveszett a szöveg.

– Gondolkoztál akkor azon, hogy kinek szól a lemez? A Vadászat nem kifejezetten az a típusú blueszene volt, mint amit korábban csináltak. Inkább a magyar értelmiségnek szóló tantörténet, ha akarod, ha nem, igazából nekik szólt. Azoknak, akik el tudtak bogarászni a sorok között. Hogyan fogadta a közönségetek?

– Egyetlen előadás volt, 1984 karácsonyán a Budapest Sportcsarnokban. Szikora János rendezésében, Rajk László díszletével – nem sikerült jól. Nem tudtuk bepróbálni, rettenetesen pocskéul szólt. Mégis elképesztő fogadtatása volt. Deák Bill Gyula hintalovon jött be. Föl voltunk öltözve stüszivadász-kalapokba, törpékkel táncoltunk, voltak kurvák, állatok, örületesen nézett ki a színpad. De nem volt benne elég munka, mert nem volt rá lehetőségünk. Maga a díszlet, ami a nagy tarpataki vízesés, Csontváry Kosztka Tivadar képének sokszorosára nagyított változata, aznap készült el. Húsz méter magas és széles, háromemeletes volt. Az előtt játszottunk. Én a harmadik emeleten egy egyszer egy méteres kiszögellésen énekeltem a *Mesél az erdőt*. Hallani semmit sem lehetett. Magamat sem, a zenekart sem, Póka Egon fejelte a tempót, hogy hol tartunk. Halálfélelemem volt, hogy leesek, miközben majd' összecsináltam magam a röhögéstől, ahogy Póka fejelgette végig a számot. Fantasztikusan fogadták. De soha többet nem tudtuk eljátszani.

Persze a kérdésre is válaszolni kell. Kit vettünk célba? Senkit. Magunknak írtuk, olyan értelemben, hogy olyan legyen, amit szeretnénk. Szerintem a négy lemezoldalból, hiszen ez egy dupla lemez, a háromnegyede sikerült. Vannak dalok, amiket nem tartok annyira sikeresnek. El nem tudtuk képzelni, hogy milyen fogadtatása lesz. Órák vagy hetek alatt eladtak, nem tudom, mennyit belőle. Az aranylemezt még abban az évben átadták, pedig – úgy emlékszem – augusztus végén jelent meg a lemez. Nem lehetett tudni – ráadásul ez nem blueszene, a *Vadászaton* egyetlen blues sincs –, hogy így fogadják majd.

Ami a kérdésed másik részét illeti: tartottam-e attól, hogy megértik-e vagy sem. Úgy gondolom, hogy a *Közép-európai Hobo Blues*, a *Viharban születtem, az Oly sokáig voltunk lenn*, a *Mindennek vége* vagy akár a *Mata Hari* is nyugodtan szerepelhetett volna a *Vadászaton*. Nem idegenek ettől. Ezek is különböző formában, viccesen, vagy így, vagy úgy, de a történelemmel foglalkoznak vagy érintik azt. Ezeknek a Hobo

Blues Band-számoknak addigra volt kialakult zenei és szövegviláguk, amit sokan elfogadtak. A *Vadászat* nem tért el ettől. Zeneileg talán egy kicsit, de szövegében nem.

Arra építettem föl a Hobo Blues Band stratégiáját – ami nincs –, hogy az emberek nem hülyék. És ez bejött. Nem foglalkoztam azzal, hogy megértik-e. Hogyne értenék meg *A bolond levele a kisfiúnakot* vagy *a Viharban születtemet, az Oly sokáig voltunk lennt*. Nem volt ilyen probléma. Nem az értelmiségnek írtam. Nem tartozom közéjük, az egyszerű embereknek játszom. Az értelmiség nekem nem társadalmi réteg, inkább magatartás. Ami Magyarországon az esetek sokaságában hihetetlen gyávaságot, gerinctelenséget és árulást jelent a szememben. Nem biztos, hogy ez így van, de így látom.

„Lassan lépdél a fűben a vak zenészek kara, mondjátok, emberek, ez már Európa?” – hangzott el 1984-ben, és most se nagyon tudom a választ. Ez a tétel, *A vak zenészek kara* Tarkovszkij *Andrej Rubljov* című filmjéből jött, ahol az építőmestereket az egyik nagyúr megvakította, hogy Oroszországban máshol ne tudjanak ugyanilyen szép épületeket csinálni. Egy hosszú, gyönyörű szép kerten keresztül mennek a megvakított emberek fekete csuhában.

A vak zenészek mi voltunk. De az, hogy az embernek ilyen emléképei vagy ilyen álmái vannak, nem jelenti azt, hogy meg is tudja fogalmazni őket, ha nem kap segítséget az égiektől meg más művészektől, akár a tudatalattija révén. Ez nem szerkesztett, előre kitalált valami. Igazából kiszakadt belőlem az egész.

Hasonló történt velem 1994-ben, amikor San Franciscóból Volánbusszal – ezt Amerikában Greyhoundnak nevezik – Seattle városába tartottam, Washington államba. Virágot akartam vinni Jimi Hendrix sírjához. Mindig vannak ilyen zarándokútjaim Morrison, Brian Jones, Hendrix, Viszockij sírjához. Tehát a Greyhound-buszon, Amerikában délről északra tartva megírtam a *Bakaballada* című, a Ghymessel közösen elkészített lemez szöveganyagát. Gyönyörű helyeken haladtunk, sziklás utakon a hegyek között, szerpentineken a szakadékok fölött, alattunk habzott a tenger. Huszonnégy óras út volt. Nem tudom megmondani, hogyan jutott eszembe, és miért pont itt, hogy a Donkanyarban elveszett II. világháborús magyar hadsereg emlékére írjak valamit. A *Vadászat* is így jött a vonaton, egy kupéban. Egyszer csak rám tört a hoppáré, és elkezdtem írni.

– *A zenéket hogyan szereztétek? Nagyon sokféle zene van benne, ami eleve adott volt. A komolyzenék, tehát Weber, Schubert, úttörődalok, kuplék, az Ott fogsz majd sírni stb. Megvoltak a szövegek, és akkor leültetek Pókával megbeszélni, mi is legyen, mi hogy lenne jó?*

– Nem, ez úgy volt, hogy megírtam a történetet. Sorrendet állítottam fel. Jönnek a hajtók, jönnek a vadászok, gyülekeznek. Elindul a hajtás, utolérik a vadat, lelövik. Beviszik a kastélyba, földarabolják, szétterítik a zsákmányt, zabálnak, táncol a vendégsereg. Hajnalban tők részegen fetrengenek, az az orgia, és az udvari bolond azt hiszi, hogy ő kimaradhat ebből az egészből, elmegy, és ír egy levelet a kisfiának. Az udvari bolond szerepével azonosulunk. Azt hisszük, hogy kimaradhatunk ebből a gyalázatból.

Úgy gondoltam, bevonok ezt-azt Shakespeare-től meg innen-onnan. Behoztam a vérszabályokat a *Macbeth*-ből. Aztán, mint tudjuk, úgy szokott lenni, hogy jön a királyfi fehér lovon. Nálunk is jött valamelyik, egy őrült dán vagy mohamedán, esetleg Sandokan vagy a tatár kán? Mire belejöttem a felsorolásba, vége lett a dalnak, nevezetesen *A királyfi vágtat a réten* címűnek. Közben fut a leányka, esélye sincs, eszébe sem jut, hogy közben énekeljen – végül is nem operában vagyunk –, a fehér lovon érkező királyfi elől fut, de hiába. Majd megtörténik az, ami nincs a dalban.

A lány piheg egy kicsit, eközben eszébe jut, hogy egy nagylemezen szerepel, és ebből kifolyólag énekelni kezd. Övé az egész *Vadászat* legjobb száma, ami minden kort és kulturális forradalmat túlélt, az *Ott fogsz majd sírni, ahol senki se lát*. Máskor is mondtam, nagyon fontos egy műben, előadásban, koncerten, lemezen, hogy föloldó jellegű dolgok is legyenek benne. Ne csak tizenöt rock and rollt játsszon az ember, meg tizenöt lassú bluest, mindenféle legyen. Ne csak vadság, fájdalom, kín, szomorúság vagy melankólia legyen benne, hanem humor is. Az *Ott fogsz majd sírni* káprázatosan jól sikerült kis darab. Különös tekintettel arra, amikor azt mondja, hogy „Százszor megcsókolsz majd egy szál ibolyát”.

Így halad előre a történet, mint a fenti sikeres üldözés, míg csúcspontjában, az aranymetszésnek megfelelően el nem dördül a lövés. És felhangzik a történelem egyik milliószer ismétlődő alapigazsága: „Vér a havon.” Az áldozat védtelensége, ártatlansága, hiábavalósága miatti emelkedettség és fájdalom szólal meg benne. Aztán nagy csend. Szünet. Utána lefut a többi jelenet, és a legvégén jön az önsajnáló bohóc áriája. Így alakult a történet.

– *Az udvari bolond figuráját hogy találtad meg vagy ki magadnak? Mennyire volt új ez a szerep? Fiatalkorodban bohócegyüttesben játszottál, mindig közel állt hozzád ez a figura. Evidens, hogy a Vadászatban is bevonod magad a történetbe. A bolond meséli el az egészet. Te magad vagy a bolond.*

– Úgy gondolom, hogy a művészek, az összes művész – az udvari festő, az udvari bolond vagy az udvari zenész – azt hiszi magáról, hogy ő megúsza. Hogy kimaradhat ebből az öldöklésből. Mindannyian udvariak, udvariasak vagyunk, udvarolunk, még ha másnak is tartjuk magukat.

Nagyon komolyan vettem ezt a bolondot. Később is vannak ilyen számok: a *Bohóc a dobozon* vagy a *Gyáva bohóc*. Vajon a közönség el tudja fogadni, hogy én bohóc vagyok? Mert úgy érzem, nem igazán vagyok az. Túl nehéz vagyok. Túl vad, túl darabos. Mindig ezzel küszködtem. Szerettem volna bohóc lenni, de azt hiszem, nem sikerült. A közönség jóindulatúan elnézte, ha piruetteztem száz kilóval, de tudták, hogy a bohóc nem lehet vad. Bár ha hülyéskedek a színpadon, az emberek nevetnek. Ezért amikor megkérdezik, ki vagyok én, költő, színész vagy bohóc, nem tudom megmondani.

Az embernek a közönséggel, a zenével, a költészettel kapcsolatban vannak kötelességei. József Attila *Kései siratóját* nagyon nehéz úgy elmondani, ha az ember bohócnak tarja magát, vagy egyáltalán bárkinek is tartja magát. Mégiscsak tévút lenne, ha bohóc lettem volna. Pedig gyönyörű szép, amikor kisminkeli magát. A *Csavargók tízparancsolatában* meg a *Circus Hungaricusban* a tükör előtt sminkelem magam, bohócruhában. Baromi jó dolog, kifestem a számát, bibircsókakat rajzolok magamra zsírkrétával... Baromi jó, de az igazság az, hogy a *Viharban születtem*, a *Másik Magyarország* vagy az *Oly sokáig voltunk lenn* ezt nem nagyon engedi. Nekem a közönség jóvoltából sosem kellett szerepet játszanom, mindig önmagam voltam. Ez persze lehet unalmas is, de amit csináltam vagy csinálok, nem rólam szól, hanem másról és többről. Én csak továbbadom. Afféle közvetítő vagyok. Ebbe belefér az őszinteség, a kegyetlen, keserű őszinteség, hogy szerettem volna bohóc lenni, de nem sikerült. Még szerencse, hogy időben rájöttem.

– *Kanyarodjunk vissza a Vadászathoz. Dupla lemez. Említetted, hogy jóval több szám készült, néhány cenzurális okok miatt nem kerülhetett rá. Ha jól tudom, tervezteél Petőfit, Faludyt, Viszockijt... Aztán végül évtizedekkel később megjelent a Bolondvadászat. Ez lett volna az eredeti koncepció?*

– 1983-ban vagy '84-ben, amikor be kellett adni a szövegeket, a Hungaroton már nem merete megismételni a *Kopaszkutya* botrányát, ezért továbbadták felfelé a szöveganyagot. Volt egy Rákosi nevű elvtárs – *nomen est omen* –, aki az Erdős, Bors, Nádori triumvirátus alatt dolgozott, alig kisebb beosztásban. Azt írta, hogy verseskötetnek esetleg elmegy, de lemeznek nem.

Beadtuk a szövegeket, és hát nem nagyon értették. Hogy „Ofélia kilép a tűzből és Júlia ágyába siet, mialatt Rómeó Othellót kerülgeti, még a vészanya is elpirulnak, a pimasz Shakespeare hogy vigyorog”. Erdős elvtárs azt sem tudta, kicsodák a szereplők. Továbbküldték föl-felé, végül maga Aczél elvtárs cenzúrázta, hogy mi jöhet és mi nem. A Faludy-vers, a *Ballada a senki fiáról* meg a *Ballada a parlamenthez* – el lehet képzelni, hogy ez milyen jól vette volna ki magát akkoriban: „Csak én, csak én fogjam be a pofámat” – kapásból elbukott. Faludy-verset már az első nagylemezen sem engedtek megjelenni, mert diszsidens költő volt.

A lövés és a „Vér a havon” után jött volna a *Kex Zöld sárga, zöld sárgája*. Ezt sem engedték, mert a Kex is disszidensnek számított. Két Petőfi-vers, *A kutya dala* meg *A farkasok dala* sem mehetett, mert a szabadságról és a szolgaságról szólt. Petőfit halála után százharmincöt évvel még mindig betiltották. És egyre csak jöttek a további problémák, nevezetesen a *Száműzött lovag* című szám. „Apám kitagadott, nincs otthonom, hazám” – így kezdődik, és ez bizonyos értelemben lefedte a személyes életemet. Apám sokáig vezető elvtárs volt, akitől már húsz évvel azelőtt eljöttem, és ez köztudott is volt, de ez a sor kiverte a biztosítékot. Azt mondták, ez nem mehet, nem énekelhetem el. Nem szartam be, hanem azt mondtam, hogy ezt Deák Bill Gyula éneklé, és így átment.

– Az orgiában Pilinszky Négy sorosából nem volt gond? Simán átengedték?

– Átengedték, csak a Pilinszky-örökösöktől kellett hozzájárulást kérni. Az ötletet egyébként Bereményi Gézától kaptam, ő javasolta, hogy tegyük be. Kerestem a szövegfolyamban azt a helyet, ahová passzol, és úgy gondoltam, *Az orgia* prózában mondott szövegfolyamát szakítanám meg ezzel a gyönyörű Pilinszky-verssel. Tátrai gitárszólója meg az énekelt *Négy soros* kettétőri ezt a tízperces szövegfolyamot, amiben zeneileg nem történik semmi, csak a szöveg hömpölyög. Nem kellett csinálni semmit. Torkomban dobogott a szívem. Szeretlek. Sosem

lesz vége. És a „sosem lesz vége” négyszer egymás után. Ez pedig József Attila *Szabad ötletek jegyzékének* a végén van.

Nem tudtam, hogyan csináljam. Pilinszky után mondjak egy kis sajátot, aztán átmenjek József Attilába? Végül azt találtam ki, hogy a bolond először azt mondja, hogy szeretlek, sosem lesz vége. Aztán egyre keményebben, és a végén üvölti az egészet, kilépve a bohócságból. Lehet, hogy a bohócnak sosem kellene kilépnie önmagából, de lehet, hogy egy bohóc is üvölthet. Igaz, amikor dühében és fájdalomában kiabál, az már nem cirkusz, hanem inkább színház.

– Ebben a lemezben már megjelenésekor benne rejlett egy összművészeti produkció lehetősége. Hogyan lett ebből az a koncertszínház-szerűség, amiről meséltél, és ami többet nem jött létre? Hozzáteve, hogy jóval később Vidnyánszky Attila révén mégis megvalósult a színházi változat.

– Márta Pista Új Színházában játszottam pár évig, társulati tag is voltam. Ott találkoztam össze 1998-ban vagy '99-ben Vidnyánszky Attilával, aki a *Bolha a fülbe* című vígjátékot rendezte, amibe engem is beraktak. Egy Rugby nevű angol figurát kellett játszanom a Tüzes Kandúr nevű francia kuplerájban. Ez első olvasásra nem állt messze tőlem. A cselekmény végig forgószínpadon zajlott, és hat tők egyforma kanapé volt. Mindegyikhez tartozott egy vagy két színész. Álltam középen, forgott a hat egyforma kanapé, én meg nem tudtam, melyikhez menjek oda. Közben azon kellett volna művésziileg töprengnem, hogy melyik palit verjem agyon, melyik csajt dugjam meg. Ez volt a szerepem.

Óriási siker volt, iszonyúan röhögött mindenki. Bementem a jelenetbe, a szemétláda színészek meg fuldokoltak, hogy nem tudom, melyik kanapéhoz kell odamennem. Második este jelzésként leraktam egy zsebkendőt az egyik karfára. Ezek a gengszterek, mondanom sem kell, levették, aztán meg sírtak a röhögéstől, hogy mit fogok csinálni. Ezt hívják színháznak vagy művészetnek. Rólam meg dőlt a víz, fölvettem az utolsó kenetet.

Huszonnyolc előadás után visszaadtam a szerepet, mert nagyon untam, de addigra már összebarátkoztam Vidnyánszkyval. Ő akkor még Beregszászon élt, és az ottani színházat csinálta. Nagyon megszerettem, ma is az egyik legjobb barátom. Történt, hogy jött a következő évad, és Vidnyánszky mondta Márta Pistának, hogy megrendezné a *Vadászatot*. Ezt az első Vidnyánszky-féle változatot négyen játszottunk volna: Bubik István szegény, az életveszélyes lóköttő Gáspár

„Csámpi”, a szintén mindenre elszánt Derzsi Jancsi meg én. Persze lett volna még pár gyönyörű lány és egy csomó táncos meg mellékszereplő. De Márta Pista nem támogatta.

Aztán 2002-ben Vidnyánszky a beregszászi Illyés Gyula Magyar Nemzeti Színház tizenkilenc tagú társulatával, élő zenével megcsinálta. Betettük a betiltott számokat, két Viszockijt, az *Adjatok a kutyáknak húst* és a *Farkashajszát*. A '84-es lehetőségekhez képest kiszélesítettük a skálát. Hosszabb lett a darab, a *Bolondvadászat* című lemez is elkészült. Azonos című könyv is született. Nem akartam újra kiadni az eredeti *Vadászatot*, de a színházi előadáson legalább tíz olyan szám van, amelyek az első kiadáson nincs rajta. Az előadás huszonkét szer ment, fesztiválokon is játszottuk, sok ezren látták.

– *Nem kéne a Vadászatból, akár a színházi változatból filmet csinálni?*

– Megpróbáltuk '84-ben, '94-ben, 2004-ben, meg idén év elején, de sosem adtak pénzt. Se Kádár, se Torgyán, se Horn Gyula, se Demszky, se Magyar Bálint, se Andy Vajna. Minden hatalmat irritál a *Vadászat*. Beadtunk kétszer forgatókönyvet, kétszer színopszist. Miskolczi úr, a Vajna-bizottság tagja mondta nekem, hogy ez nagyon jó, és maga, Hobo, megérdemelné egy filmet, de hagyják ki belőle a történelmet. Ott ült, mint régen a városi pártbizottság agitprop osztályának vezetője, és kinyilatkoztatott. Mellette Andy Vajna, aki azt se tudja, hogy ki vagyok, és három másik kuratóriumi tag, akik lesütötték a szemüket. Vidnyánszky Attilára gondoltam, a családomra, és nem mondtam neki, hogy... De ott nem a vadállat voltam, hanem a bohóc, mosolyogtam egyet, kijöttem, és azt hittem, összecsinálom magam a röhögéstől. A tapasztalt, szerény és tehetséges Podmaniczky Szilárddal írtuk volna a forgatókönyvet. Ő örjögött, én nem. Látod, ilyesmi is előfordult.

KRITIKA

Sánta Gábor

Fekete István

Tanulmányok 4.

Pro Pannonia Kiadó
Pécs, 2014

Varró Annamária

ELMULASZTOTT NAPFORDULÓ

Amikor egy monográfia bevezetőjének záró mondata így hangzik: „Eljött a napforduló ideje”, az olvasó elvárásai két különböző irányba mozdulhatnak el. Az egyik a kíváncsi várakozásé, a másik pedig az óvatos gyanakvásé. Sánta Gábor Fekete Istvánról szóló monográfiásorozatának negyedik kötete *a még mindig ismeretlen Fekete Istvánt* szeretné újra visszahozni nemcsak az olvasói (értsd: laikus), hanem az irodalmi (értsd: tudományos) köztudatba. A tanulmánykötet első néhány oldalán a szerző számba veszi a siker és az ezzel együtt járó sikertelenség főbb mozzanatait: habár az író nagyon népszerű volt olvasói körében, mégis egész életében a pálya szélén ragadt. Sánta Gábor szerint ennek oka lehet – a könyvben többször is nyomatékosan hangsúlyozott – mezőgazdász (vagyis nem bölcsész) végzettség, a megfelelő kapcsolatok hiánya, a kissé későn kezdődő és beinduló irodalmi pálya. Részben talán egyet is érthetünk a fenti indokokkal, ugyanakkor gondoljunk csak Ottlik Gézára vagy Esterházy Péterre, akik matematikusi végzettségükkel ugyancsak a pálya széléről érkeztek, mégis máig meghatározó és megkerülhetetlen képviselői a hazai irodalomnak. A monográfia